

Regeringens tvangsfordelingsmodel flytter mere end 4.000 elever mellem gymnasierne

Af forskningschef Karsten Bo Larsen (41220476) og chefkonsulent Jens Lund Andersen

30-05-2022

- Børne- og Undervisningsministeren har fremsat et lovforslag (L157) om kapacitetsfastsættelse og elevfordeling på de gymnasiale ungdomsuddannelser, der reducerer det frie gymnasievalg. Gymnasieeleverne skal fremover i højere grad fordeles mellem uddannelsesstederne på baggrund af deres forældres indkomst, og der vil således i mindre omfang blive taget hensyn til de unges ønsker til uddannelsessted og afstanden fra hjemmet til skolen, der ellers har været de centrale kriterier for elevfordelingen hidtil.
- Fra 2023 vil Danmark blive inddelt i nogle beregningstekniske zoner – afstands- og fordelingszoner. I fordelingszonerne vil kapaciteten på de enkelte afdelinger (gymnasier mm.) blive fastlagt ud fra forældrenes indkomst, så der sikres en mere ensartet indkomstfordeling på afdelinger og uddannelser inden for zonen. For afstands zoner er der ingen kapacitetsbegrænsning, og her vil elevfordelingen i høj grad følge de hidtidige kriterier.
- Fordelingszoner oprettes, når der er stor forskel på forældreindkomsten mellem de enkelte uddannelser og afdelinger i zonen. Er der én uddannelse på én afdeling, der har en skæv fordeling af indkomsten sammenlignet med fordelingen inden for zonen, vil hele zonen således blive en fordelingszone.
- CEPOS har beregnet, at med den foreslåede model vil der ud fra forældrenes indkomst i 2020 være 5 fordelingszoner. Overført til fordelingen af alle gymnasieelever i 2020 ville det svare til, at ca. 4.270 elever skulle gå på en anden afdeling, end de gjorde i 2020, hvis de havde været underlagt de nye fordelingskriterier. Det svarer til ca. 9 pct af eleverne i de 5 fordelingszoner, jf. bilag 1.1 nedenfor. Samlet set ville det betyde, at mere end 3 pct. af alle gymnasieelever skulle have gået på en anden afdeling, end de gjorde i 2020.
- I fordelingszonerne er det kun nogle få afdelinger, der har en indkomstfordeling, som betyder, at hele zonen bliver en fordelingszone. I 2020 var det i alt kun 10 afdelinger/uddannelser, der udløste de 5 fordelingszoner. Alle disse 10 afdelinger/uddannelser var karakteriseret ved, at forældrene har en lav medianindkomst, jf. bilag 1.3 nedenfor.
- I 2020 var 3 af de 5 fordelingszoner alene kategoriseret som fordelingszone, fordi der var én afdeling med én uddannelse, hvor medianindkomsten var for lille. Dvs. for at løse et meget isoleret problem på én enkelt uddannelse på en enkelt afdeling, der kun rammer ca. 1,5 pct. af alle elever i de tre fordelingszoner, skal kapaciteten for alle afdelinger inden for de tre zoner tilpasses, og alle elever skal underlægges de nye fordelingsregler.

- Antallet af fordelingszoner ville med den foreslåede model være steget fra 1 zone i 2015 til 5 zoner i 2020. Samtidig ville antallet af elever, der blev ramt af omfordelingen være steget fra 0,6 pct. i 2015 til 3,3 pct. i 2020. Stigningen i antallet af fordelingszoner følger den generelle udvikling i indkomstuligheden i Danmark, der ligeledes har været stigende siden 2015¹. Hvis stigningen i indkomstuligheden fortsætter i de kommende år, kan man forvente fortsat stigning i antallet af gymnasieelever, der skal tvangsfordeles.
- Denne analyse har ikke set på, hvordan fordelingsreglerne påvirker elevernes mulighed for at få opfyldt deres førsteprioritet, men regeringen skønner tilsvarende, at andelen af ansøgere, der får opfyldt deres 1. prioritet, falder for Stx og Htx i fordelingszoner. Regeringen har ikke lavet skøn for, hvordan reglerne påvirker elevernes mulighed for at få opfyldt deres 2. og 3. prioriteter i de tilfælde, hvor eleven ikke får opfyldt sin førsteprioritet.

¹ Statistikbanken tabel IFOR41.

1 Bilag: Tabeller

1.1 Antal flytninger mellem afdelinger og uddannelser inden for en zone i 2020

Tabel 1
Antal elever, der i 2020 skulle skifte uddannelsessted i de fem fordelingszoner

Zone	Indkomst-gruppe	STX	HF	HTX	HHX	I alt	Andel af elever
Gladsaxe, Gentofte, Lyngby-Taarbæk, Ballerup, Herlev, Furesø, Rudersdal	1. Lav	208	30	3	28	269	13%
	2. Middel	316	17	21	12	367	9%
	3. Høj	505	13	23	41	582	11%
Samlet		1.029	61	46	81	1.218	11%
Ishøj, Vallensbæk, Høje-Taastrup, Albertslund, Greve, Hvidovre, Rødovre, Brøndby, Glostrup	1. Lav	184	20	4	27	235	15%
	2. Middel	75	16	4	18	113	6%
	3. Høj	109	6	0	10	125	20%
Samlet		368	41	9	55	473	12%
København, Frederiksberg, Dragør, Tårnby	1. Lav	498	76	76	37	687	15%
	2. Middel	219	58	49	40	367	5%
	3. Høj	412	27	41	62	542	12%
Samlet		1.129	161	166	139	1.595	10 %
Odense	1. Lav	161	41	9	0	210	11%
	2. Middel	66	42	1	0	109	4%
	3. Høj	96	5	10	0	110	10%
Samlet		322	88	19	0	430	7 %
Aarhus	1. Lav	173	48	7	2	229	11%
	2. Middel	82	48	6	22	158	4%
	3. Høj	139	5	2	21	167	7%
Samlet		394	101	14	45	554	7 %
Samlet alle zoner		3.243	452	255	320	4.270	9%

Kilde: Egne beregninger

1.2 Afdelinger og uddannelser med en skæv indkomstfordeling i 2020

Tabel 2
Afdelinger og uddannelser med en skæv indkomstfordeling i 2020
 - indkomstfordelingen overskrider grænseværdierne for zonen

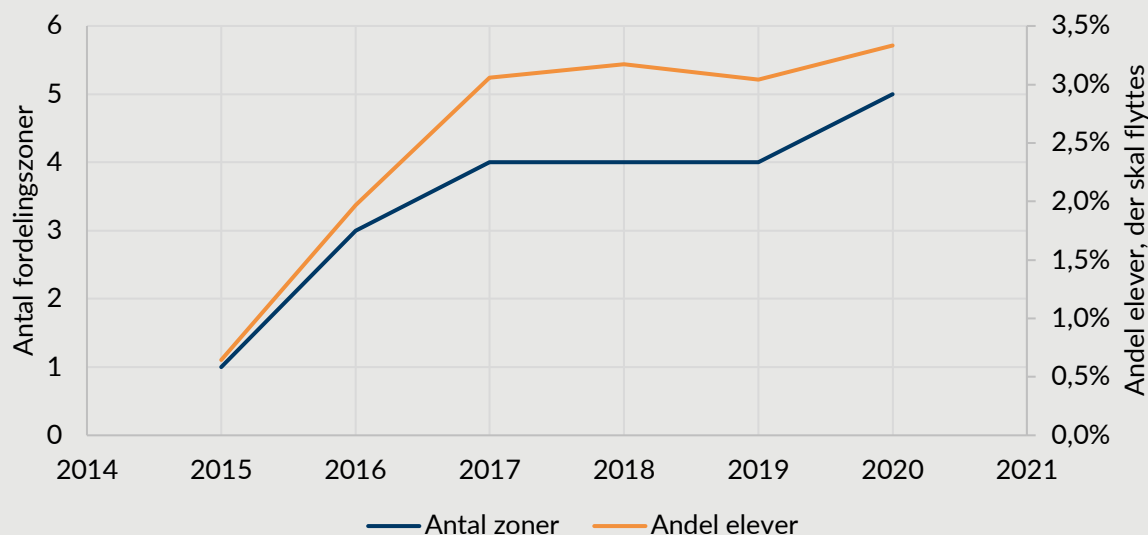
Zone	Uddannelse	Afdeling	By	Indkomstfordeling
Aarhus	HF	Aarhus Gymnasium	Tilst	-47%
Gladsaxe m.fl.	STX	Herlev Gymnasium og HF	Herlev	-44%
Gladsaxe m.fl.	HF	Herlev Gymnasium og HF	Herlev	-38%
Gladsaxe m.fl.	STX	U/NORD Lyngby Handelsgym.	Kgs. Lyngby	-40%
Gladsaxe m.fl.	STX	U/NORD Lyngby Gymnasium	Kgs. Lyngby	-48%
Ishøj m.fl.	HF	Høje-Taastrup Gymnasium	Taastrup	-36%
Ishøj m.fl.	STX	NEXT - Sydkysten Gym. (hxx/htx)	Ishøj	-40%
Ishøj m.fl.	HHX	NEXT - Sydkysten Gym. (hxx/htx)	Ishøj	-38%
København m.fl.	HF	Københavns åbne Gymnasium	Valby	-45%
Odense	HF	Mulernes Legatskole	Odense NØ	-52%

Anm: Indkomstfordelingen er beregnet som den procentvise forskel mellem medianindkomsten for hver uddannelsesretning på de enkelte afdelinger og for den zone hvori afdelingen er placeret. Grænseværdierne er - 35 pct og + 35 pct afvigelse for den enkelte afdeling i forhold til medianindkomsten for zonen.

Kilde: Egne beregninger

1.3 Antal flytninger mellem afdelinger og uddannelser inden for en zone i 2020

Figur 1
 Antal fordelingszoner og andel elever, der skal flyttes, såfremt gymnasiereformen var fuldt implementeret det enkelte år

Kilde: Egne beregninger

1.4 Antal flytninger mellem afdelinger og uddannelser inden for en zone i 2020

Antal flytninger i 2020

- negativt fortegn er fraflytninger og positivt fortegn er tilflytninger

Zone	Afdeling	Udd.	1. Lav	2. Middel	3. Høj
Gladsaxe, Gentofte, Lyngby-Taarbæk, Ballerup, Herlev, Furesø, Rudersdal	Aurehøj Gymnasium	STX	40	-9	-31
	Birkerød Gymnasium HF IB & Kostskole	STX	21	-6	-15
	Birkerød Gymnasium HF IB & Kostskole	HF	0	0	0
	Borupgaard Gymnasium	STX	-17	-162	179
	Gammel Hellerup Gymnasium	STX	4	39	-43
	Gentofte HF	HF	30	-17	-13
	Gladsaxe Gymnasium	STX	0	-136	136
	H.C. Ørsted Gymnasiet, Ballerup	HTX	-3	-21	23
	H.C. Ørsted Gymnasiet, Lyngby	HTX	3	21	-23
	Herlev Gymnasium og HF	STX	-120	-4	124
	Herlev Gymnasium og HF	HF	-30	17	13
	NEXT- Baltorp Business Gymnasium	HHX	-28	-12	41
	Nærum Gymnasium	STX	38	95	-133
	Ordrup Gymnasium	STX	15	67	-81
	U/NORD Lyngby Gymnasium	STX	-37	3	34
	U/NORD Lyngby Handelsgymnasium	STX	-32	1	32
	U/NORD Lyngby Handelsgymnasium	HHX	28	12	-41
Virum Gymnasium	STX	90	45	-135	
Øregård Gymnasium	STX	0	67	-67	
Ishøj, Vallensbæk, Høje-Taastrup, Albertslund, Greve, Hvidovre, Rødovre, Brøndby, Glostrup	Greve Gymnasium	STX	112	-22	-90
	Greve Gymnasium	HF	10	-4	-6
	Hvidovre Gymnasium & HF	STX	-33	17	16
	Hvidovre Gymnasium & HF	HF	6	-7	1
	Høje-Taastrup Gymnasium	STX	-29	5	24
	Høje-Taastrup Gymnasium	HF	-20	16	4
	NEXT - Sydkysten Gymnasium (hhx/htx)	STX	-60	33	27
	NEXT - Sydkysten Gymnasium (hhx/htx)	HTX	4	-4	0
	NEXT - Sydkysten Gymnasium (hhx/htx)	HHX	-27	18	10
	NEXT - Vestskoven Gymnasium (htx/hhx)	HTX	-4	4	0
	NEXT - Vestskoven Gymnasium (htx/hhx)	HHX	27	-18	-10
	NEXT - Vestskoven Gymnasium (stx/hf)	STX	-62	20	42
	NEXT - Vestskoven Gymnasium (stx/hf)	HF	4	-5	1
	Rødovre Gymnasium	STX	72	-53	-19

	Christianshavns Gymnasium	STX	43	-34	-9
	Falkonergårdens Gymnasium og HF-Kursus	STX	129	35	-165
	Falkonergårdens Gymnasium og HF-Kursus	HF	15	-1	-14
	Frederiksberg Gymnasium	STX	-104	52	52
	Frederiksberg HF-Kursus	HF	33	-42	9
	Gefion Gymnasium	STX	82	-44	-38
	H.C. Ørsted Gymnasiet, Frederiksberg	HTX	-76	49	27
	HF-Centret Efterslægten	HF	29	-15	-14
	HTX Gastro Science	HTX	1	-5	4
	Københavns åbne Gymnasium	STX	-128	12	116
	Københavns åbne Gymnasium	HF	-75	57	17
København, Frederiksberg, Dragør, Tårnby	NEXT - Københavns Mediegymnasium	HTX	24	-28	5
	NEXT - Sukkertoppen Gymnasium	HTX	48	-7	-41
	NEXT - Vibenshus Gymnasium	HTX	4	-9	5
	Niels Brock Det Internationale Gymnasium	HHX	22	40	-62
	Niels Brock, Handelsgymnasiet JTP	HHX	15	-26	11
	Niels Brock, Handelsgymnasiet Nørre Voldgade	HHX	-36	0	36
	Niels Brocks Innovationsgymnasium	HHX	-1	-14	15
	Nørre Gymnasium	STX	-6	9	-3
	Rysensteen Gymnasium	STX	127	47	-174
	Sankt Annæ Gymnasium	STX	73	-51	-23
Tårnby Gymnasium	STX	42	-91	48	
Tårnby Gymnasium	HF	-1	0	1	
	Ørestad Gymnasium	STX	-260	64	196
	FYNs HF	HF	39	-42	3
	Kold College	HTX	-9	-1	10
Odense	Mulernes Legatskole	STX	-121	51	70
	Mulernes Legatskole	HF	-41	39	2
	Odense Katedralskole	STX	41	-32	-9
	Odense Katedralskole	HF	1	4	-5
	Odense Tekniske Gymnasium	HTX	9	1	-10
	Sct. Knuds Gymnasium	STX	120	-34	-87
	TietgenSkolen (ELM)	HHX	0	0	0
	Tornbjerg Gymnasium	STX	-40	14	25
Aarhus	Egå Gymnasium	STX	51	-40	-11
	Marselisborg Gymnasium	STX	62	26	-87
	Risskov Gymnasium	STX	25	8	-33
	Viby Gymnasium	STX	-89	28	61
	Viby Gymnasium	HF	-15	20	-5
	Aarhus Akademi	HF	48	-48	0
	Aarhus Handelsgymnasium, Vejlbj	HHX	-2	22	-21
	Aarhus Handelsgymnasium, Viemosevej	HHX	2	-22	21
	Aarhus Gymnasium, Tilst	STX	-52	20	32
	Aarhus Gymnasium, Tilst	HF	-33	27	5
	Aarhus Gymnasium, Viby	HTX	7	-6	-2
	Aarhus Gymnasium, Aarhus C	STX	-5	1	5
	Aarhus Gymnasium, Aarhus C	HTX	-7	6	2
	Aarhus Katedralskole	STX	35	-28	-8
Aarhus Statsgymnasium	STX	-26	-15	41	

Kilde: Egne beregninger

2 Bilag: Zoner og metodebeskrivelse

2.1 Zoneopdeling af kommuner

Kommuner i zoner

- Aarhus
- Gladsaxe, Gentofte, Lyngby-Taarbæk, Ballerup, Herlev, Furesø, Rudersdal
- Odense
- København, Frederiksberg, Dragør, Tårnby
- Ishøj, Vallensbæk, Høje-Taastrup, Albertslund, Greve, Hvidovre, Rødovre, Brøndby, Glostrup
- Aalborg
- Fredericia, Haderslev, Kolding, Vejen
- Horsens, Odder, Skanderborg
- Vordingborg, Guldborgsund, Lolland
- Halsnæs, Hillerød, Gribskov
- Sønderborg, Tønder, Aabenraa, Esbjerg, Fanø
- Helsingør, Fredensborg, Hørsholm
- Roskilde, Lejre, Solrød
- Hedensted, Billund, Vejle, Varde
- Egedal, Frederikssund, Allerød
- Mariagerfjord, Rebild, Vesthimmerland
- Holstebro, Lemvig, Skive, Struer
- Viborg, Favrskov, Silkeborg
- Norddjurs, Randers, Samsø, Syddjurs
- Odsherred, Holbæk, Kalundborg
- Sorø, Slagelse, Næstved
- Herning, Ikast-Brande, Ringkøbing-Skjern
- Brønderslev, Frederikshavn, Hjørring, Læsø
- Faaborg-Midtfyn, Langeland, Nyborg, Svendborg, Ærø
- Assens, Kerteminde, Middelfart, Nordfyn
- Køge, Stevns, Faxe, Ringsted
- Jammerbugt, Morsø, Thisted
- Bornholm

Kilde: Børne- og Undervisningsministeriet

2.2 Metodebeskrivelse

Generelt

Analysen bygger på tal fra Danmarks Statistiks registre og dækker udviklingen fra 2010 til 2020. I analysen indgår elever, der går i stx, hf, htx eller hhx det pågældende kalenderår. Private gymnasier mm. indgår ikke i analysen.

Analyserne er baseret på samme metode, som Børne- og Undervisningsministeriet har anvendt ved beregning af forældreindkomst, opdeling af zoner (én eller flere kommuner) i afstands- og fordelingszoner og endelig ved fordeling af eleverne i fordelingszonerne. Zoneopdelingen fremgår af bilag 3.2. Beregningerne foretages i tre dele.

- Først beregnes den gennemsnitlige forældreindkomst for hver elev i hele landet. Denne anvendes til at opdele zonerne i henholdsvis afstands- og fordelingszoner. Fordelingszoner er zoner med stor forskel i medianen for forældreindkomsten for hver uddannelse for eleverne i hele zonen og på den enkelte afdeling. Det er alene elever på afdelinger i fordelingszonerne, der skal omfordeles mellem de enkelte afdelinger.
- Derefter beregnes en indkomstfordeling i en lav, mellem og højindkomstgruppe for alle elever i hele landet, og denne anvendes derefter til at fastlægge en indkomstfordeling for hver uddannelse i hver fordelingszone.
- Indkomstfordelingen i zonen anvendes derefter til at beregne antallet af elever der skulle flytte afdeling, hvis alle afdelinger i en zone skulle have en indkomstfordeling svarende til fordelingen inden for zonen.

Forældreindkomst

Forældreindkomsten er opgjort for hver elev som et gennemsnit af de juridiske forældres indkomst. Dette gælder uanset, om eleven deler adresse med ingen, en eller begge juridiske forældre. Alle elever, der er 20 år og mere, samt yngre elever der mangler oplysninger om forældreindkomst for begge forældre placeres i mellemindkomstgruppen (se nærmere om indkomstgrupperne nedenfor). Dette gælder også for elever, hvis forældre er gået bort eller bor i udlandet. Såfremt kun den ene forælders indkomst er tilgængelig, tages der udgangspunkt i denne ene forælders indkomst.

Alle elever inddeles i tre indkomstgrupper baseret på deres forældres gennemsnitlige indkomst:

- Lavindkomstgruppen: Forældreindkomst lavere end 1. indkomstkvartil, dvs. blandt de 25 pct. af eleverne med de laveste indkomster.
- Mellemindkomstgruppen: Forældreindkomst mellem 1. og 3. indkomstkvartil, dvs. blandt de 50 pct. af eleverne med de midterste indkomster.
- Højindkomstgruppen: Forældreindkomst højere end 3. indkomstkvartil, dvs. blandt de 25 pct. af eleverne med de højeste indkomster.

Indkomstkvartilerne er baseret på den samlede indkomstfordeling for alle elever (på tværs af uddannelser) i hele landet. Derved er indkomstgrupperne defineret på samme måde i hele landet, og en elev tilhører samme indkomstgruppe uanset, hvilken afdeling og uddannelse eleven søger. Elever over 20 år indgår også i beregningerne, men indplaceres i mellemindkomstgruppen.

Afstands- eller fordelingszoner

Zoner bliver kategoriseret som fordelingszone, når mindst én uddannelse på en afdeling afviger markant fra elevgrundlaget i zonen. Konkret sammenholdes medianindkomsten på afdelingerne (for hver uddannelse) med medianindkomsten for alle elever med bopæl i zonen, som går på en gymnasial uddannelse. Hvis medianindkomsten afviger med mere end 35 pct. i både opad- og nedadgående retning kategoriseres zonen som en fordelingszone. Alle afdelinger og uddannelser i zonen vil i givet fald blive omfattet af fordelingsreglerne gældende for fordelingszoner.

Hvis en zone ikke har afdelinger, som afviger mere end 35 pct. på medianindkomsten, vil disse zoner være afstandszo-

Fordelingen af eleverne i fordelingszonerne

For hver uddannelse beregnes elevsammensætningen i de tre indkomstgrupper inden for en fordelingszone. En uddannelse på en afdeling får derefter en kapacitet for hver af de tre indkomstgrupper svarende til elevsammensætningen for den pågældende uddannelse inden for zonen. Fx kunne en zones sammensætning til stx være 17 pct. i lavindkomstgruppen, 48 pct. i mellemindkomstgruppen og 35 pct. i højindkomstgruppen, mens fordelingen i samme zone til hf kunne være 31 pct., 55 pct. og 14 pct. i hhv. lav-, mellem- og højindkomstgruppen.